

Hogyan látja az országos problémákat az idegen megszállás alatt élt magyar?

Gróf Teleki Béla, az Erdélyi Párt országos elnöke, a képviselőház 1942. november 25-i ülésén, a felhatalmazási vitában az alábbi beszédet mondotta:

T. Ház! (Halljuk! Halljuk!) Másodszor nyilik alkalmam, hogy pártom nevében a felhatalmazási javaslatához hozzászóljak. A múlt hónapban volt két éve annak, hogy elfoglalhattuk itt helyeinket, mint a felszabadult erdélyi és keleti részek behívott képviselői és májusban volt egy éve annak, hogy pártunk megalakult. Ezóta veszünk élénk részt a magyar politikai életben és figyeljük, tanulmányozzuk azt.

Magyar lelkiesség.

Hazánk magyarsága – hála a többszöri országgyarapodásnak – jelentős magyar tömegekkel növekedett, azokkal, akik a megszállás éveit mint csehszlovák, román vagy szerb állampolgárok élték át az elnyomás alatt. Természetes, hogy a kétféle sorsban élt magyarság szelleme, lelkiége eltérően fejlődött, habár ugyanaz az érzés, ugyanaz a magyar tudat, minden magyar összetartozásának a gondolata fűtötte is őket. Az is természetes, hogy a trianoni magyarság, amely az állam segítő, támogató erejét állandóan maga mögött érezte és a magyar folytonosságban élt, jobban fejlődött anyagiakban, tudásban, szakképzettségben. A megszállt területek magyarsága azonban, amely nemcsak hogy nem számíthatott az állam segítségére, hanem az többnyire ellenségként állott vele szemben, kizárólag a maga erejére volt utalva, ha meg akarta tartani magyarságát.

Kemény, nehéz létért való küzdelem kezdődött, amely igen nagy áldozatokkal, igen sok veszteséggel járt, főleg az anyagiak terén, de sokmindenre rávezette a küzdő magyarságot, sokmindent megláttatott velük, amit a többségi sorsban élt magyarok nem láttak vagy nem értettek meg. Ilyen volt az a rengeteg hiba, amelyet 1848-tól kezdve, de különösen az 1867-es kiegyezés után a liberális korban a nemzetiségek kezelésének terén, de elsősorban magyarságunk megerősítésének elmulasztása terén elkövettünk. (*Úgy van! Úgy van! – Taps a jobboldalon és a középén.*)

Társadalmi áldozatvállalás.

Az állami segítség teljes hiánya minden feladatot a társadalomra hárított, a magyar társadalomra, amelyben egyházaink vezetősereget vittek és a társadalom vállalta ezt a feladatot. Ez a folyamat nem ment gyorsan, nem is egyformán. Az egyes megszállt területeken hol hamarabb, hol később, de sorra került a szociális, kulturális és gazdasági feladatoknak társadalmi úton történő megszervezése és a társadalmi munka határozott fejlődésnek indult.

Ennek a folyamatnak egészséges következményeképpen természetesen egészen új világszemlélet alakult ki. Ez az új szemlélet egységes, szervezett társadalomban látja a magyar erő legfőbb biztosítékát, amely nem vár mindent az államtól. *(Úgy van! Úgy van! a balközépen.)* Az embert a társadalom érdekében kifejtett munkája és teljesítménye szerint értékeli. Az egyén ebben a társadalomban kezdeményezni mer, felelősséget vállal, de ugyanekkor hatáskört is igényel. *(Úgy van! Úgy van! a balközépen.)*

Amikor a felszabadulás után megismerkedhettünk a felszabadult Felvidék és később a Délvidék magyarjaival, örömmel láttuk azt, hogy a szenvedések éveit náluk is ugyanazt a magyar szemléletet és lelkesítést fejlesztették ki, amely nálunk is kialakult. Ne méltóztassék félreérteni, t. Ház, én nem akarok itt összehasonlítást végezni a magyarság egyik vagy másik részének javára, *(Helyeslés.)* hiszen tisztában vagyok azzal, hogy a trianoni magyarságban is alakultak ki értékek és az itteni magyarság nemzeti érzésére is serkentőleg hatottak a trianoni nehézségek, csak utalni akartam arra, hogy az ország mai magyarságában már mind a két szellem képviselve van.

T. Ház! Korfordulón állunk. A magyar nemzet gyakran került a történelem keresztútjai elé, de mindig megtalálta a helyes irányt, mindig bele tudott illeszkedni a kor szellemébe és mindig magyar módon tudott beleilleszkedni, anélkül tehát, hogy saját nemzeti jellegéből bármit is feladott volna. *(Úgy van! Úgy van!)* Így volt ez Szent István király idejében, amikor a keresztény középkorba illeszkedett bele, vagy Mátyás király idejében az európai reneszánsz rendszerébe. Az erdélyi fejedelmek szerencsésen mentették át a magyar állameszmét a német és a török nagyhatalom Scylla és Charybdise között, az 1848-as nagy alkotmányreform pedig magyar módon kívánta megvalósítani a francia forradalom reformeszméit.

Új magyar szellemiség.

Ma ismét korfordulón állunk. A régi Európa már letűnőben van, az újnak még csak a körvonalait látjuk kibontakozni, annyit azonban már határozottan látunk, hogy az új korszakban a szociális gondolat fog dominálni, a közösség érdeke az egyén érdeke előtt. *(Általános helyeslés és taps.)* Az új korba való beilleszkedéshez az új magyar szellemiséget is ki kell alakítanunk és ebben nem nélkülözhetők azok a szellemi értékek, amelyeket a visszatért magyarság a megszállás nehéz éveiből hozott magával. *(Úgy van! Úgy van!)* Ezt a gondolatot kívánja pártunk a magyar életben képviselni. Ezért is maradtunk külön pártban, hogy ezt a gondolatot mindenképpen fenntartsuk, ébrentartsuk és igyekezzünk azt a magyar életben mentől jobban, minden vonalon érvényesíteni.

A politikai erők összefogása.

De a megnehezült idők parancsolólag írják elő minden politikai erőnek, hogy azok mögött kell csoportosulni, azok mögött kell ezeket az erőket felsorakoztatni, akikre az ország vezetésének súlyos terhe nehezedik. *(Taps a jobboldalon és a középén.)* Ezért léptünk a kormánypárttal pártszövetségre, ugyanakkor felhívással fordultunk a többi párthoz is a párt harcok felfüggesztése érdekében. Erre hívta fel a figyelmet a november 12-én a Ház ülésében felolvasott magas kézirat is.

A súlyos idők kiváltotta felelősségtudat közelebb hozta az ellenzéki pártokat is. A haladást akkor tudjuk igazán lemérni, ha visszagondolunk a két év előtti hangnemre, azokra a viharos ülésekre, ahol kis jelentéktelen kérdések körül is igen gyakran vihar tombolt, tisztán pártálláspontok érvényesítése kedvéért és az ellenzék minden tárcánál minden költségvetési címet leszavazott pártállásra való tekintettel. Szembeállítom ezzel a mai mérsékelt hangot és objektív tárgyalási módot, – nem éppen a legutolsó beszédre és az az által kiváltott hatásra céloztam, *(Derűltség.)* – amikor például a bizottsági ülésen az ellenzéki felszólaló mond elismerő szavakat és a kormánypárti gyakorol esetleg éles kritikát. A magyar országgyűlés a mai rendkívüli időkben csak így teljesítheti híven a hivatását és ilyen légkörben kell, hogy meghozza mindazokat a jogszabályokat, – de ezeket viszont nézetem szerint feltétlenül meg kell hoznia – amelyekre a háború eredményes folytatásához szükségünk van és amelyekkel előkészíthetjük a háború utáni Magyarországot. *(Helyeslés és taps a középén.)*

Természetesen éppoly hiba volna, ha ez a komoly és megértő hangulat a teljes érdektelenségbe menne át, amire ma

Imrédy Béla igen t. képviselőtársam is célzott és amire van némi esély. Ha ez így folytatódik tovább, mint például a költségvetés tárgyalásánál történt, akkor nemsokára még azt sem fogom elmondhatni, amit tavalyi beszédemben mondtam, hogy az unalom jegye ül ezeken a padokon, mert nemsokára nem lesz, aki unatkozzék. (*Úgy van! Úgy van!*) Én nem a miniszteri beszédeknél, hanem a vezérszónokoknál jegyeztem fel, hogy hányan voltak jelen. (*Szóllósi Jenő: Sok nem!*) Meg kell állapítanom, hogy ezeknek a száma lényegesen csekélyebb volt. (*Gr. Festetics Domokos: Sok a közgyűlés! – Úgy van! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*) Az egyik tárca tárgyalásánál – nem nevezem meg a tárcákat, mert különben talán utólag határozatképtelennek lenne az ülés nyilvánítható – a többségi párt részéről kilencen voltak jelen, nálunk négyen, az ellenzéknél összesen heten ültek. Egy kevésbé izgalmas tárcánál ugyanígy hatan, ketten és hárman, összesen tehát 11-en foglaltak helyet a Házban. (*Szóllósi Jenő: Vezérszónokoknál?*) Igen.

Mit vár az idegen uralom alatt élt magyar?

T. Ház! Mai beszédemben a kormányzat kérdéseit és országos kérdéseinket az idegen uralom alatt élt magyar szemzőgéből kívánom vizsgálni és rámutatni arra, hogy mit hiányolunk mi a magyar életben, mit vár és mit követel a felszabadult területek magyarsága az ország és a nemzet ügyeinek előbbrevitele érdekében. (*Halljuk! Halljuk!*)

Az a sajátos magyar életszemlélet, amely a kisebbségi sorsban alakult ki, a társadalmi, kulturális és gazdasági élet szemléletében egyaránt jelentkezik. Az egyes megszállt területek magyarságát az idegen elnyomás egyesítette, egységes társadalomba tömörített. Az államhatalom ellenségként állt szemben a társadalommal, a társadalom összefogással védekezett és öntevékenyen, csak a saját erejére és munkájára utalva látott hozzá a feladatok megvalósításához. Az ebből a társadalomból kikerülő ember természetesen a többségi életben is sokkal érzékenyebb a társadalmi válaszfalakkal, az elválasztó osztályellentétekkel és elkülönülésekkel szemben. Osztálytalan társadalom nincsen, nem is ezt kívánjuk. Tisztában vagyunk azzal, hogy a polgári társadalomban megvan a társadalmi osztályoknak a maguk feladata, de osztatlan társadalmat követelünk, ahol az egyes osztályok a közös cél érdekében összefogva végzik a maguk feladatát közös munkával, egymást támogatva és nincsenek kiépített és áthághatatlan válaszfalak. (*Helyeslés.*) Ebből kell következnie, hogy a népi rétegekből természetes utánpótlással frissül fel újra és újra a középosztály és azon át a vezető réteg. (*Úgy van! Úgy van! – Taps*)

jobbfelől és a középén.) Ebben a társadalomban a teljesítmény határozza meg az ember értékét és érvényesülését, a középosztálytól és a vezetőrétegtől pedig mindig fokozottabb, nagyobb teljesítményt kívánunk, hiszen ezt a réteget erre kötelezi magasabb társadalmi állása.

Bürokrácia.

Ez a szemlélet és felfogás hivatott csökkenteni a bürokráciát is, amely ma már ólomsúlyal nehezedik az egész magyar életre, (*Úgy van! Úgy van!*), de amely nem is egy önmagában létező valami, hanem folyamánya és okozata egy helytelen szelekció következtében a bizalom és hatáskör hiányának, (*Úgy van! Úgy van!*) a felelősségrenemvonásnak az egyik oldalon, a felelősségnemvállalásnak és az az elöl minden eszközzel való menekülésnek a másik oldalon. (*Úgy van! Úgy van! Taps a jobboldalon és a középén.*) A rendszer ma már olyan erős, hogy felőrli, magába kényszeríti azokat is, akik még töretlenül lépnek a pályára. (*Úgy van! Úgy van! a középén. – Padányi Gulyás Jenő: Két év alatt elrontja!*) Nem akarok itt részleteket felhozni az aktatologatásból, nem akarom részletezni, hogy micsoda kinszenvedés (*Egy hang balfelől: Gyalázat!*) egy ügy menetét végigkísérni, míg az lejjebb és feljebb referálva ide-oda megy, de döntést kicsikarni a legkritikább esetben lehetséges. (*Úgy van! Úgy van! a balközépén, a bal- és a szélsőbaloldalon.*) Természetesen kisebb ügyekről beszélek. (*Rajniss Ferenc: A nagyobbaknál meg még inkább ez a helyzet!*), amelyekben jelentéktelenségüknél fogva az ember nem tud egyenesen a miniszter urakhoz menni. Viszont helytelen is, hogy minden jelentéktelen ügygel a legfőbb fórumhoz kelljen fordulni. (*Egy hang balfelől: Osztályfőnökök sem felelősek! Senki sem!*) Én meg vagyok győződve róla, hogy a mi nemzetiségi politikánk is (*Halljuk! Halljuk! a középén*) – nem erről akarok beszélni, csak röviden jelzem – ezen a ponton bukik meg, mert azt senki sem tudja elhinni, hogy ez a hihetetlen tologatás, halogatás nem rosszindulat szüleménye. (*Úgy van! Úgy van! Taps.*) Mi mindnyájan, akik itt vagyunk, igazolni tudjuk azt, hogy ez nem rosszindulat eredménye, de azt mások nem tudják megérteni. (*Úgy van! Úgy van! a balközépén.*)

Cimkórság.

Amikor mi a címkórságot és a címek túlzott használatát kifogásoljuk, nem a tradíció ellen szólunk. Természetesnek tartom azokat a címeket, amelyek már a történelem során, akár

az újabb háborúk során mint kitüntetések jelentkeztek, például a vitézi címet, stb., hanem ebből a szemszögből nézve, mint társadalmilag elválasztó ellentéteket, kifogásolom a sok és állandóan használt nagyságos, méltóságos és a többi címe-
ket. *(Úgy van! Úgy van! Taps a balközépen. – Egy hang a szélsőbaloldalon: A sok zsidó kormányfőtanácsos!)* A hivatali és gazdasági életben amúgy is megvannak a hatáskört és beosztást jelző címek, elnök, igazgató, miniszteri tanácsos, stb. – minek ezeket még keleti, bizánci halmozással díszíteni? *(Úgy van! Úgy van! Élénk taps. – Rajniss Ferenc: Mindenki tapsol és mégsem lehet megoldani!)* Minek a hivatali beosztást jelző cím helyett az annyira kedvelt „őméltóságát” használni? *(Úgy van! Úgy van! – Taps.)* A magyar egyetemek, elsősorban a szegedi, utána a kolozsvári egyetem, irányító példát mutatnak ezen a vonalon, mikor leegyszerűsítették a címzést és a tanár urat vagy a dékán urat ezentúl „tanár urnak” és „dékán urnak” címezik. Úgy tudom, semmi baj sem történt, egészen jól megy a dolog. *(Derültség. – Rajniss Ferenc: A tanárok még élnek! Az a csodálatos, nem haltak bele. – Egy hang a balközépen: Tessék a minisztériumban is bevezetni!)* Mennyivel közvetlenebb, egyszerűbb volna ezek nélkül a hivatali érintkezés! Semmivel se válasszunk el magyart magyartól ezekben a súlyos időkben. Az emelkedjék ki, aki eredményes munkával erre reászolgált. *(Élénk helyeslés és taps.)* A közért dolgozó vezetők a lelkükben hordják a kitüntetést, a lelkiismeret nyugalmát, hogy mindent megtettek népükért, ami kötelességük volt és erejükből kitelt.

Népi politika.

Még egyet szeretnék itt leszögezni. Amikor mi a „népi” szót használjuk, mert igenis, hangsúlyozni kívánom azt is, hogy népi irányt, erőteljes népi politikát tartunk szükségesnek – *(Helyeslés balfelől.)* akkor mi ez alatt nem a részben már irodalmivá vált fogalmat értjük, hanem valóban a széles néprétegek javának és érdekének szem előtt tartását, azt, hogy céltudatosan vonjuk be a nép széles rétegeit kulturális fejlődésük és emelkedésük irányában az országos politika irányításába is.

T. Ház! A szociálpolitikának tehát fokozottabban ebből az elvből kell kiindulnia. Nem tagadom, szociálpolitikánk az Utóbbi időben nagy haladást mutat *(Úgy van! Úgy van! a köz-
zépen.)* és ezen a téren sok minden történt, de úgy látom, hogy ezt a kérdést ma lényegében főleg kenyérkérdésnek fogjuk fel, ez a nincstelenek ellátására, gazdasági felemelésére van alapítva: pedig a szociálpolitikának a gazdasági kérdés csak egy

része, ugyanilyen fontosságú – ha nem fontosabb – a szellemi kérdés, a kultúra emelése „az ember” gondolatának és fontosságának tudatosítása. (*Úgy van! Úgy van! – Taps a középén és jobbfelől. – Helyeslés a bal- és a szélsőbaloldalon.*) Éppen ezért az egész vonalon intézményessé kell tenni ennek a kérdésnek kezelését. Ma még igen sok benne a karitatív elem. (*Úgy van! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*) Ez nem alkalmas az egységes társadalomba való tartozás gondolatának, az emberi öntudatnak és hivatásnak kifejllesztésére. Ennek el kell tennie! (*Úgy van! Úgy van! – Taps a balközépén, – Rajniss Ferenc: Az egész Oncsa. karitatív).*

Az Oncsa alapelveiben helyes elveken épült fel. Ezt az irányt kell erősen fejleszteni, a karitatív részt teljesen kiküszöbölni és a gazdasági oldal mellett a szellemi szociális munkát is a legkomolyabban elővenni, amelynek egyik munkaterületét az iskolán kívüli népművelés képezi. (*Úgy van! Úgy van! a balközépén.*) Nézetem szerint ez feltétlenül társadalmi munka, amelyet állami támogatással kell végrehajtani, mert a társadalom végezheti ezt a legeredményesebben. Ennél a népművelésnél két irányban kell dolgozni. Nemcsak az ismereteket kell átadni és emelni, hanem ugyanott kell a társadalmat is építeni, (*Egy hang a szélsőbaloldalon: Nevelni!*) az egyéneket a társadalom öntudatos és hasznos tagjának beszervezni. (*Helyeslés.*)

Amikor én olyan nagy súlyt helyezek az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület téli tanfolyamainak megtartására, akkor nem abból az elgondolásból indulok ki, hogy mi ezt jobban tudjuk megcsinálni, mint az állami szervek, hanem abból hogy ez társadalmi feladat, ezzel építem tovább céltudatosan a gazdasági társadalmat, amely azután szervezeten áll készen a nagy termelési feladatok elvégzésére. A földművelésügyi miniszter urnak, akit erről sikerült meggyőznöm, itt külön köszönetet szeretnék mondani azért, hogy az ezévi tanfolyamokra is megadta az anyagi támogatást, (*Éljenzés és taps a balközépén.*) egyben tisztelettel bejelentem, hogy ezért más években is jelentkezni fogunk. De ugyanígy kell – véleményem szerint – a népművelés többi területén is eljárni; állami támogatás, egységes irányítás és ellenőrzés mellett az egyházaknak és a társadalmi egyesületeknek kell ezt közösen elvégezniük.

Társadalompolitika.

T. Ház! A társadalompolitika terén mindenesetre szükségesnek tartjuk az állam és a társadalom viszonyának rendezését, mindazon feladatoknak a társadalom hatáskörébe utalását, amelyek társadalmi feladatoknak tekinthetők, természetesen

az állam legfőbb elvi irányításával, ellenőrzésével és támogatásával, ha ez szükséges. Társadalmi utón sokkal jobban, sokkal szélesebb vonalon lehet a feladatokat megoldani és ugyanakkor ez ad gyakorlati célt a szervezett társadalomnak, ez biztosítja az egészséges továbbfejlődést, így tehetjük nemcsak magánügygé, hanem valóban szívügygé is a közügyeket.

Az egyesületek kérdése.

A társadalmi öntevékenység helyes értelmezése azonban nem jelenti azt, hogy az állam a társadalmi egyesületek működésével szemben a teljes semlegesség álláspontjára helyezkedjék. A trianoni országban a társadalmi egyesületek száma ijesztő mértékben megnövekedett. (*Úgy van! Úgy van! a középén.*) A belügyminisztériumban mintegy 27.000 egyesület tartanak nyilván, amelyek közül 3600-nak a székhelye Budapesten van. Mennyi energia megy veszendőbe ezeknek az egyesületeknek az adminisztrálásával! (*Úgy van! Úgy van! Taps a bal-középen.*)

Az egyesületi élet terén Magyarországon azt a visszas helyzetet látjuk, hogy az egyesületeknek igen nagy száma csak a saját maga adminisztrálásával foglalkozik s a hangsúly nem az egyesületi munkán, hanem az egyes tisztségek viselésén van. (*Úgy van! Úgy van!*) Továbbá visszásság az a körülmény is, hogy az egyesületek nem bizonyos tervszerűséggel és egy átfogó társadalmi koncepció irányelvei szerint létesülnek, hanem a társadalmi munkaterületnek termékenyebb talaján gombamódra szaporodnak, más, nehezebb társadalmi feladatok ellátására pedig senki sem mer vállalkozni. Ezen a ponton szükséges és kívánatos az állam közbelépése.

Az állam beavatkozásának elsősorban arra kell irányulnia, hogy azok az egyesületek, amelyek az önadminisztráción kívül más munkát nem végeznek, megszűnjenek. (*Helyeslés.*) Azok között az egyesületek között viszont, amelyek hasonló célokból létesültek, állami beavatkozás segítse elő megteremteni a szerves együttműködést. (*Rajniss Ferenc: Szegény jó Gömbös Gyula mondotta ezt!*) Tudom, hogy erre már történtek bizonyos lépések, úgy a társadalom, mint az állam vonalán, de ezek még nem oldották meg a kérdést és nagyon távol vagyunk attól, hogy ott tartsunk, hogy bizonyos országos vonatkozású kérdéseket az állam ma már a társadalmi hálózatra ruházhatna át.

A megszállott területeken a helyzet másképpen alakult, mert itt az állami támogatás hiánya és az általános elszegényedés nagyjában elvégezte azt a munkát. A céltalan és életképtelen egyesületek önmaguktól szűntek meg, azok az egye-

sületek pedig, amelyek a kisebbségi magyarság valódi érdekeinek megfeleltek, még jobban megerősödtek. (*Úgy van! a balközépen.*) Az államhatalomból kirekesztett magyarság ezeken a társadalmi szervezeteken keresztül teremtette meg a maga sajátos önkormányzatát. (*Úgy van! a balközépen.*) Nemcsak a tisztán társadalmi jellegű egyesületekről van szó, hanem a kisebbségi magyarság nagy átfogó közművelődési és gazdaságpolitikai szerveiről is, amelyekkel a felszabadult Felvidéken, Erdélyben és a Délvidéken is találkozunk.

Az EMGE és a szövetkezetek

Sem az önzés, sem a szeparatizmus nem vezet bennünket az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület és a szövetkezeti hálózat függetlenségének fenntartásánál, hanem ezáltal akarjuk megmenteni mindazt az értéket, amelyet a társadalmi összefogás és öntevékenység kisebbségi sorsban létrehozott. Nem hagyhatjuk veszendőbe menni azt az értéket, amelyet a vegyes lakosságú területeken a magyarság szempontjából ezek a szervezetek még most is jelentenek. (*Úgy van! a balközépen.*) De már most le kívánjuk szögezni, hogy mihamarabb a trianoni hazában is létrejön a társadalmi szervezkedés imént vázolt reformja és ugyanazokon az alapokon épül fel nemcsak a közművelődés, hanem az országos mezőgazdasági hiteléleti, szövetkezeti rendszer is, készséggel tagoljuk be az országos szervezetekbe a kisebbségi sorsból féltve átmentett intézményeket.

Felekezeti iskolák.

T. Ház! Nálunk Erdélyben a megszállás éveiben a magyar kulturfeladatok társadalmi feladatokká váltak és ha ma már az állam biztos segítő keze át is vette ezeknek irányítását és költségeinek viselését, mégis úgy érezzük, hogy ezen a téren sem szabad mellőzni azokat a tapasztalatokat, amelyek megmutatták, hogyan lehet gyöngye anyagi eszközökkel is kulturális munkát végezni, a magyar kultúrát fenntartani, ha lelkesedés pótolja az anyagiakat.

Többször említettem már, de minden alkalommal újra emléteni fogom, hogy amit a magyar papok és tanítók és különösen a kis vidéki papok és tanítók ezen a téren végeztek, azt a nemzet sohasem fogja nekik elfelejteni. (*Úgy van! Úgy van! Nagy taps.*) A magyar nyelvű iskolákat a felekezetek egyházi tartották fenn. Azon a véleményen vagyunk, hogy nekünk nemcsak a hála és elismerés jeléül, hanem azért is fenn kell tartanunk ezeket a felekezeti iskolákat, mert sokkal mélyebb vallásos érzületben tudják nevelni ott a gyermekeket, amiáltal

erősebb nemzeti érzésben is nevelhetők, azonkívül pedig rendezettebb a tanító és a pap, tehát a fulvezetők viszonya, aminek jelentőségét különösen a szórványvidékeken azt hiszem nem kell bővebben magyaráznom. (*Igaz! Úgy van! a balközépen.*)

Kulturpolitika.

Az új magyar élet forrása a kulturpolitika terén van, hiszen új szellemben, új generációt kell felnevelni az új magyar feladatok eredményes megoldására. Igen nagy örömmel hallottuk Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter úr költségvetési beszédét, mert amennyire igaz az, hogy az új magyar szellemiség kialakításánál nagy szerep vár az egyetemekre és ezeknek fontosságát senki sem tagadhatja, éppen annyira áll az is, hogy a nép széles rétegeinek műveltségét az elemi iskola adja meg, ennek megfelelő, vagy meg nem felelő mivolta határozza meg. A középiskolától pedig azt várjuk, hogy az életre és az egyetemre, illetve főiskolára egyaránt előkészítsen. Mivel pedig a szakember típusa áll ma előtérben, a középiskolának az általános műveltség megalapozásán túl az ifjúságot hajlamainak és szükségleteinek megfelelően a későbbi specializálódásra is elő kell készíteni.

T. Ház! Szoktunk arra hivatkozni, hogy minőségi nép vagyunk. Ez valóban így is van és megmutatkozott a megszállás idején is, ami mindig igen nagy értéket jelent, de erre szükségünk is van, ha feladatunkat itt a Kárpátok medencéjében továbbra is teljesíteni akarjuk. (*Úgy van.*) Nekünk minőségi tömegekre van szükségünk. (*Úgy van! Úgy van! a balközépen.*) És nem szabad elfelejtenünk, hogy a körülöttünk lévő népek is hatalmas lépésekkel haladnak népeik általános műveltségének emelésében. (*Úgy van! Úgy van! a balközépen. – Mikó Imre: Nem szabad lebecsülnünk őket!*) Erős munkára van szükségünk, ha fölényünket meg akarjuk őrizni. (*Úgy van! Úgy van! – Taps.*) Az iskola a fiatalság, a következő generáció nevelésére való, de ez tíz-húsz évet jelent, nekünk azonban már most a háború alatt és a háború befejezésekor is szükségünk van új emberekre az új feladatokhoz és különösen foglakoznunk kell a volt megszállott területek ama népi rétegeivel is, amelyek nem a magyar kulturán nőttek fel és nem ismerik a magyar irodalomnak, a magyar történelemnek legelemibb részleteit sem. (*Úgy van! Úgy van! a balközépen.*) Ezért van nálunk még fokozottabb jelentősége az iskolán kívüli népművelésnek. (*Úgy van! Úgy van! a balközépen.*)

Ezekkel a kérdésekkel most nem akarok részleteikben tovább foglalkozni, mert ezeknek kifejtését László Dezső képviselőtársam volt szíves vállalni, csak még egy igen fontos

kérdésre fogok rátérni, amely éppen úgy a kulturpolitika, mint a társadalompolitika terére tartozik és ez a középosztályunknak a népi rétegből való utánpótlása. (*Halljuk! Halljuk! a bal-középen.*)

Utánpótlás a népi rétegből.

T. Ház! Ezen a téren nagy hiányok mutatkoznak, mert nálunk az utánpótlás nemcsak hiányos, de nem is szolgálja kellőképpen egyik fő célját, a társadalmi rétegek összekapcsolását, egymás ismerete, szeretete és megbecsülése által. A bajokat abban látom, hogy az egyik rétegből a másik rétegbe való felemelkedés nem céltudatosan megszervezve, természetes folyamatként megy végbe, hanem ugrásszerűen, ami csaknem mindig rázkódtatással jár. A legtöbb esetben, ha valaki a népi rétegből a középosztályba aránylag elég magas pozícióba kerül, ugyanakkor elszakad előző körétől, néha még családjától is. (*Úgy van! Úgy van!*) Szégyenli azt és leplezni igyekszik. (*Földesi Gyula: Szégyenli az édesanyját! – Úgy van! a középén. – Mozgás és zaj a szélsőbaloldalon.*) Nem általánosítok, csak azt mondom, hogy előfordul. (*Úgy van! Úgy van!*)

A természetes és egészséges folyamat az volna és azt kellene megvalósítanunk, hogy a falusi parasztfűkből – mert hiszen a regenerálásra ez a megfelelő elem – a falusi intelligencia, jegyző, pap, tanító, stb. kerüljön ki és a második generáció kerüljön aztán városba és magasabb pozícióba. Ezzel elérnék azt, hogy a falusi intelligencia sorába lépett parasztfű, aki a faluhoz van szokva, ebben nagy haladást, emelkedést lát. Az ilyen parasztfű előző életkörülményeihez képest jólétbe, kényelembe kerül, tehát megelégedett, de emellett érti és érzi ugyanakkor a falu bajait és kívánságait is. Ma ehelyett többnyire városból kerül ki a falusi intelligencia, akiket, bármilyen szegényes körülmények között is éltek ott, megfertőzött a modern város kényelme, aszfalt, villany, látványosságok. (*Úgy van! Úgy van!*) Ezek száműzetést látnak a faluban, menekülnék onnan, mihelyt lehet.

A kultusztárca bizottsági vitájában már kifejtettem a tanügyi és falusi tanítószolgák kiképzésével kapcsolatban ezt a nézetemet, de ugyanezt látom szükségesnek a papok, a jegyzők és általában a falusi intelligencia kiképzése tekintetében is. Ezzel persze még két dolgot kellene megvalósítani. A falura kiképezendő lelkészeket és tanítókat rövidebb idő alatt kellene kiképezni tehát tanulmányi idejüket meg kellene rövidíteni s a tananyagot is kisebbre kell szabni. A költségek, a befektetett tőke is csökkenthető volna ezáltal, azonkívül nem vonnák el olyan hosszú időre az ifjút a falutól. Végeredményében nem is

kellene annyira fokozni az elméleti tudást, inkább az alapos gyakorlati kiképzés és a lelkes nemzeti érzés volna a legfőbb kellék. Helyes volna, ha a tanító a négy polgárit falun, a három vagy négy tanítóképzőintézeti osztályt pedig vidéki városban, saját vidékén végezné el. Hogy ez mit jelent, azt legjobban a Székelyföldön, a Csíkban kiképzett tanítók és lelkészek mutatják. Általában a mi főiskoláinkon az oktatás ideje túl hosszú.

Főiskolai tanulmányidő.

Állandóan elhangzott a költségvetési vita során, hogy nagy a paphiány és mégis a teológiát a régebbi 3 év helyett 5 évesre fejlesztették. Erdőmérnökök tekintetében is nagy a hiány és mégis az erdészeti főiskola is 9 féléves, holott az erdészet nagymestereinek hazájában, Németországban – bár elismerem, ott is van 9 féléves iskola – hét félév alatt képezik ki a Forstwirteket, akik alkalmasak az erdőmérnöki teendők ellátására. Az orvosok hat évig és két hónapig tanulnak. Méltóztassék elképzelni, micsoda költségbe kerül ez és hogy a hat évig, tehát majdnem egy évtizedig a városban élt fiatalember hogyan érzi magát, amikor az Istentől elrugaszkodott helyen körorvosi állásba kerül. Általában túlsok az elmélet és túlkeves a gyakorlat. Tudom, hogy szükség van az elmélet fejlesztésére is, de célszerű volna nemcsak a tanítóknál és a papoknál, hanem az orvosoknál is rövidebb idő alatt kevesebb elméleti tananyaggal kiképezni az ifjakat és az elitnek módot adni a tudományos pályára, úgyhogy mind a tanári pályára lépőknél, mind a más tudományos pályára lépőknél külön továbbképzést kellene adni. (*Úgy van! a középén.*) Szükséges, hogy tudományos téren is kiválót teljesítsünk, de amikor kulturfőlényről és annak megtartásáról beszélünk, akkor ezt csak a nép széles rétegeinek művelésével, a tömegkiképzéssel érhetjük el.

Mezőgazdasági kérdések.

T. Ház! A gazdasági kérdések közül azoknak csak egy részével, a mezőgazdaság főkérdéseivel akarok foglalkozni, mert a többi kérdésre, az-ipar, a pénz és a hitel kérdéseire *Bethlen László* képviselőtársam fog részletesen kitérni. A mezőgazdaság terén, minthogy a termelést az ország egész mezőgazdasági társadalma, tehát egy igen széles réteg végzi, – mint korábban már említettem – a társadalmi erőt kell a termelés szolgálatába állítani. Ezért kell a mezőgazdasági társadalmat jól megszervezni. Ennek a megszervezésnek keretét pedig adva

van a mezőgazdasági érdekképviselő. Ha ez a szervezet így rendelkezésre állana bizonyos megadott feladatok elvégzésére, például meghatározott mennyiségű búza, kukorica, vagy burgonyának a közfogyasztás céljára való előállítására, maga is hozhatná javaslatba a közellátási minisztériumnak a legjobb megoldási módokat, a minisztérium meg is hallgatná és ha végrehajtását erre a szervezetre bízánk, akkor közellátásunk nem sínylődne abban a keserves helyzetben, amelyben ma van.

A mezőgazdasági érdekképviselő átszervezésénél – amire a közeli időkben sor kerül – némi aggodalommal gondolok arra, hogy vajon mennyire fog sikerülni annak szervezetében tevékeny részt biztosítani a társadalmi erőnek, mennyire lehet majd biztosítani a bürokráciamentességet és a gyakorlatias, rövid elintézési módokat. A múltban évekkel ezelőtt hosszú küzdelmek zajlottak le a földművelésügyi minisztérium és az Országos Mezőgazdasági Kamara között.

Meg vagyok róla győződve, hogy személyi okokon kívül egy téves fogalom volt ennek az alapja, az ugyanis, hogy a két-tőjük között lévő viszonyt hatalmi kérdésnek tekintették. Pedig ez alapvető tévedés. Nem hatalmi szempontokat kell a minisztériumnak érvényesítenie, hanem helyesen vezetett termelési politikával irányítani kell a gazdákat a mezőgazdasági érdekképviselőken keresztül. A termelési feladatot kell, hogy a minisztérium az érdekképviselőkre bízsa és „ezáltal a minisztériumot tehermentesítse, hogy valódi feladatának visszaadja”, amint Bánffy Dániel földművelésügyi miniszter úr igen helyesen mondotta a milliárdos beruházási program tárgyalásakor elmondott beszédében. Valódi és reális decentralizálás nem az, hogy a minisztériumot részletekben a vidékre hordják szét, mert nem a földművelésügyi minisztériumot kell decentralizálni, hanem a feladatokat.

A milliárdos beruházási törvény nagy lehetőségeket rejt magában, de eredményes voltához elengedhetetlen, hogy egy jól szervezett öntevékeny gazdatársadalom szervezetei hajtsák végre a miniszteriális elgondolásokat. A pénzt el lehet költeni tisztán adminisztratív uton is, de valóban eredményes és hasznos befektetés csak az előbbi módon lesz. A gazdák megsegítése igen sok téren szükséges és hasznos. Nem szólhatnék ez ellen éppen én, aki jól ismerem azt a siralmas helyzetet, amelyben az erdélyi gazdák a felszabaduláskor voltak. Ha most eredményeket akarunk elérni és ezeket a gazdákat mielőbb a trianoni ország színvonalára akarjuk emelni, akkor igenis szükség van kedvezményes állati és növényi műtrágya és gépek juttatására. Ami ezen a téren eddig történt, az olyan jelentős áldozat volt, hogy az erdélyi gazdák mindig csak hálával gondolhatnak a magyar kormányra. *(Éljenzés és taps a középén.)*

Hangsúlyozni szeretném, hogy amikor megállapíthatjuk, hogy a mezőgazdaság terén igen sok a tennivaló, ne essünk abba a hibába, hogy az ok helyett az okozatot gyógyítjuk. Az alaptényezőket kell megváltoztatni ahhoz, hogy a mezőgazdaság fejlődhessen. Helyes birtokpolitika, előre elgondolt termeléspolitika, helyes árpolitika, egységes, nagy vízrendészet és vízgazdálkodás nélkül eredménytelen lenne bármiféle gazdasági megsegítés. (*Úgy van! Úgy van! a közében.*) Eredménytelenül költenék el a legnagyobb összegeket is. A helyes birtokpolitika tulajdonképpen alapfeltétele a termelésnek, mezőgazdaságunk haladásának.

Birtokpolitika.

Elismerem, hogy a mai háborús idők, amelyek az ország egész anyagi erejét, minden munkás kezét és a szállítási eszközöket igénybe veszik, nem alkalmasak nagyszabású birtokpolitikai terv végrehajtására. A termelés érdeke azt kívánja, hogy a gazdálkodásban mentől kevesebb változás álljon be, mert minden csere zökkenőkkel jár. De mégis vannak elkerülhetetlen teendők, amelyeket azonnal végre kell hajtani. (*Csoór Lajos: Kellene. – Bencs Zoltán: Kell. – Zaj. – Halljuk! Halljuk!*) Ilyenek például a házhelyek, a megszállás alatt végrehajtott agrárreformoknak nemzeti szempontokból való revideálása, (*helyeslés és taps a közében*), amely reformokat nemzetellenesen ellenünk hajtottak végre. Már most el kell végezni belőle azt, ami a termelés érdekeinek veszélye nélkül a ma rendelkezésre álló személyzettel és eszközökkel elvégezhető.

T. Ház! Ne méltóztassék félreérteni. Mi nem a nagybirtok restaurálására gondolunk, az agrárreformok revíziójának módját az országos birtokpolitika kell, hogy meghatározza. (*Úgy van! Úgy van! a közében.*) Egy országban csak egyféle birtokpolitika lehet. (*Úgy van! Úgy van! – Taps a közében és jobbfelől. – Rajniss Ferenc: Ebben igaza van!*) Nálunk ebben a tekintetben döntő elv kell, hogy legyen az egészséges kis és középbirtokok kategóriájának növelése. (*Helyeslés.*) Azokat a birtoktípusokat kell növelni, amelyek a legnagyobb népességeltartó erő mellett a legtermelőképesebbek is. Ez természetesen tájegység szerint változni fog, mert míg Bácskában 5–8 hold egy családot jól eltart, dombvidéken 15–16 hold, de szíken feltétlenül ennél sokkal több kell és ugyanennek kell érvényesülnie a helyesarányú középbirtokok kialakításánál is.

A nemzeti szempont itt is döntő szerepet játszik és így Erdélyben a magyar kisbirtok szaporítása a revízió során a legfontosabb feladat. De ugyanilyen fontosnak tartom a román kisajátítás után ott átvészelt, tehát életképességéről tanubizonyságot tett középbirtok megerősítését is, mert annak is

vannak fontos feladatai. Szükségesnek tartom, hogy felülvizsgálják mindazokat a juttatásokat, amelyek nincsenek kisbirtokosok birtokában, azt a részt tehát, amely aránylag könnyen megy és különösen sürgős megsemmisítését – az előbb mondottakra való tekintet nélkül – ama juttatásoknak, amelyeket az országunk elleni fegyveres szolgálatokért juttattak. (*Élénk helyeslés és taps.*) Tehát a dobrovolicokét és voluntárokét.

Vizrendészet, erdőkérdés.

Örömmel tapasztalom, hogy a földművelésügyi miniszter úr milyen nagy gondot fordít a vízrendészeti kérdésekre (*helyeslés*) és tárcája költségvetésében is jelentős összeggel szerepel ez az annyira fontos kérdés. Azt hiszem, nem tévedek, ha a birtokpolitika után ezt tartom mezőgazdaságunk legfontosabb alapkérdésének. Ezzel egészen szoros összefüggésben van az erdőkérdés, nemcsak klimatikus szempontból, hanem azért is, mert a forrásvidékek erdészeti kérdéseinek rendezése nélkül a vízrendezés sem lehet soha eredményes. (*Úgy van! Úgy van!*) A magyar erdők legnagyobb része a felszabadult területektől eltekintve, a többi területeken hallatlanul el vannak ezek az erdők pusztítva. (*Úgy van! Úgy van!*) Nemcsak hatalmas területen irtották ki az erdőt, aminek most tekintélyes része ki van téve az elkopárosodásoknak, azokon a kopárokon felül, amelyek még a múltnak bűnei, hanem az erdőterület is mértéktelenül túl van használva.

A magyar erdészetre hallatlanul nagy feladat vár és meg vagyok róla győződve, hogy a miniszter úr, aki szakember ebben a kérdésben, meg fog felelni nagy feladatának. Ezt csak hatalmas összeggel lehet megvalósítani, de meg kell valósítani, ha nem akarunk nagyobb országos értékeket veszélyeztetni. Tulajdonképpen egy második milliárdos tervet kellene az erdészeti részére felállítani és anyagilag biztosítani, eddig is azonban a jelenleginél sokkal nagyobb erővel kellene a fásításoknak és felújításoknak nekilátni és ehhez a munkaszolgálatot, (*helyeslés*) szükség esetén községi közerőt is igénybevenni. Különösen azoknál a községeknél, amelyek maguk pusztították ki az erdőt, semmi akadályát nem látnám annak, hogy itt költségkímélés és az eredmény gyorsítása szempontjából közerőt vegyünk igénybe. Új erdőtörvényre is szükségünk volna és ennek rendjén a parcellákból álló erdőknek közbirtokosságokká egyesítése, előzetes faállománybecsléssel. Úgy tudom, a miniszter úr foglalkozik is ilyen gondolattal. Csak hangsúlyozni szeretném, hogy közös üzemterv nélkül nem szabad engedélyezni ezek használatát, előre meg kell állapítani a vágásterületeket és az eszmei hányadból való részesedést. Hihetetlen az a pusztítás, amelyet a parcellánként birtokolt, azt is

mondhatnám, bitorolt erdőkben ma is folytatnak a parcellánkénti használat által. A székelység legnagyobb értékeit az erdők képviselték, amelyeket potom pénzért idegen kizsákmányolóknak kótyavetyéltek el, de még ma is vannak értékes erdői és mezőgazdaságilag még legeltetésre sem használható, de jól beerdősíthető területei. Helyes erdőgazdasággal, a kitermelésnek és feldolgozásnak jó megszervezésével megint olyan állandó jövedelmi forrássá lehetne tenni az erdőket a székelység részére, amely nemcsak a sorsukon volna hivatva segíteni, de biztos anyagi alapjává is válnék. Székelyföldön, sajnos, nagyon sok olyan kopár területet látni, amelyekről nem tudja az ember, hogy az vajjon erdő-e, vagy legelő. Erdőnek nem lehet mondani, mert hírmondónak sem találni rajta egyetlen nemes fanemet sem, de legelőnek sem lehet mondani, mert a fűz, a boróka és a tövis annyira ellepte. Ezek a területek sürgős kitakarítás és legelőkké feljavítás után alkalmasak volnának arra, hogy az állattenyésztésben és a szarvasmarhatenyésztésben újabb erőforrást nyissunk meg, ami nemcsak terv, de részben már folyamatban is van. *(Helyeslés.)*

Tisztában vagyok természetesen azzal, hogy a székely nép örvendetes szaporodásának és a népfeleslegnek kérdését ezek sem fogják megoldani, mert azt az iparosítás és telepítés útján kell az országos számarány javítására felhasználni, azonban erre nem akarok kitérni részletesen, mert Gaál Alajos t. képviselőtársam lesz szíves a kérdés részleteiről beszélni.

Nemzetiségi kérdéseink.

T. Ház! A nemzetiségi kérdésben Mikó képviselőtársam olyan világosan fejtette ki a miniszterelnöki tárca költségvetésének tárgyalásánál pártunk álláspontját, hogy ahhoz nincs semmi hozzátenni való. Itt csak külön is hangsúlyozni kívánom, hogy azokkal a nemzetiségekkel, amelyek a magyar állam-eszmét magukévá teszik, jó viszonyban akarunk együtt élni. *(Helyeslés.)* Különösen súlyt helyezünk az erdélyi szászszággal való együttműködésre, *(élénk helyeslés a jobboldalon és a középen, zaj a baloldalon)*, hiszen az ő érdekeik a mi érdekeinkkel teljesen azonosak. *(Bajcsy-Zsilinszky Endre: De ők is tudják ezt? – Bencs Zoltán: Kell, hogy tudják! – Zaj.)* Először is: tudják, *(Úgy van! Úgy van! a balközépen)*, másodsor pedig ezt az együttműködést el is kezdtük gazdasági vonalon, kifogástalanul indult és a többi vonalon is meg fogjuk valósítani.

Szeretnők, hogy erre a belátásra jussanak többi nemzetiségeink is. Mi nem kívánjuk megbosszulni azokat a méltánytalanságokat, amelyek minket a kisebbségi sorsban értek *(helyeslés)* és azt hiszem, hogy ez a felfogása az északon és délen

felszabadult magyarságnak is. (*Mester Miklós: Csak elégtételt, semmi egyebet!*)

Szeretnék még reflektálni azokra, amiket Oláh György képviselőtársam mondott a miniszterelnöki tárca költségvetésének tárgyalásánál. (*Halljuk! Halljuk!*) Ahogyan leírta a szilágymegyei elkallódó magyarság kérdését, az szóról-szóra igaz. De így van ez még sok más helyen is. A multak sok könnyelműségét és bűnét, az egyenlőség és engedékenység túlzott és rosszul értelmezett eredményét látja az, aki ezt látó szemmel jár Erdély földjén és a mai állapotot nézi s belelát egy kissé a multba. Itt, ezen a téren, hallatlanul nagy feladat vár reánk. Meg kell erősíteni még meglévő magyarjainkat és vissza kell hozni eltévedt véreinket ott, azokon a foltokon, ahol kevesen vannak a magyarok. Hála Istennek, a Székelyföldön ezek a kérdések nem érintenek minket. Helyesen mondotta Mikó Imre, hogy mi senkit sem akarunk asszimilálni, (*Bencs Zoltán: Igaza van!*), de ami a mienk, azt nem hagyjuk elvenni. (*Élénk helyeslés.*) Itt párhuzamosan kell, hogy haladjon a kulturmunka és a gazdasági megerősítés. A románok egész Erdélyt, a Székelyföldet is és más vidéket is, ahol esetleg egy emberük sem volt, keleties templomaikkal építették tele, hogy ezek hirdesék vélt jogukat s hogy román jelleget adjanak ennek a földnek. Nekünk nincs szükségünk ilyen hivalkodásra, de ne hagyjuk elveszni, ami megvan, (*Mester Miklós: Nagyon helyes!*), ami a történelmi jogot hirdeti ezen a földön (*helyeslés*) és megadja a táj jellegét: a magyar templomokat és az ősi kuriákat. (*Élénk helyeslés és taps a jobb- és a baloldalon és a középén.*) Legyen templom mindenütt, aholcsak magyar hívek vannak, akármilyen kevés számban, vagy ahol voltak, de eltévelyedtek és újra lenniök kell, (*helyeslés*), mert az ott álló templom a nemzeti erő tudatát adja a híveknek. És papnak kell lennie ezekben a templomokban, (*Úgy van! Úgy van! a középén*), aki gondozza, vezeti a híveket és nem hagyja őket többé elveszni. Igaz, hogy ennek anyagi feltételei vannak, de ezeket meg kell teremtenünk, mert a magyar iskola és templom a fontossági sorrendben mindjárt az ágyú és a hadfelszerelés után következik. (*Élénk helyeslés és taps a jobboldalon és a középén.*)

Számon tartjuk minden magyar sorsát.

T. Ház! A népközösségi gondolat korában élünk, amikor minden nemzet fokozott gondoskodással tartja számon azokat a fajtestvéreket, akiket a sors idegen országokba rendelt. Menynyivel inkább kötelességünk nekünk, magyaroknak, számontartani azoknak a sorsát, akik nem idegen területen, hanem a szentistváni birodalom földjén élnek, idegen megszállás alatt.

(*Élénk helyeslés és taps a jobboldalon és a középén.*) Pártom: egyik hivatását éppen abban látja, hogy megkongassa minden időben az elszakított magyarság Atlantis harangját (*helyeslés*) és nevével is hirdesse azt, hogy az erdélyi kérdés nincs megoldva mindaddig, amíg csak egy erdélyi magyar is kisebbségi sorsban él. (*Taps a jobboldalon és a középén.*)

Ez vonatkozik azokra a magyarokra is, akik az ezeréves határon túl élnek. A miniszterelnök úr igen helyesen mondotta ezt. Nekik is köztünk a helyük, mert innen vándorolt ki nagyrészüket azalatt, amíg az ország kapni nyitva álltak minden idegen számára. Az ő hazatelepítésük nélkül csonka volna a felépítésre váró új népi Magyarország. (*Úgy van! Úgy van! – Taps a jobb- és a baloldalon.*)

Gazdasági átállítás.

A zsidókérdés tekintetében már több ízben volt alkalmam a Ház előtt álláspontunkat leszögezni és ezért most csak annak megállapítására szorítokozom, hogy a zsidókérdést kizárólag a magyar nemzeti érdekek szempontjából szabad elbírálni és kezelni. (*Úgy van! jobbfelől.*) Van a zsidóságnak hazánkban egy számszerűleg igen nagy rétege, az ortodox galíciai zsidóság, amely az utóbbi évtizedekben és különösen a múlt világháború alatt szivárgott be, sőt még most is szivárgott be, ezalatt a háború alatt is és tömegesen él Máramarosban, Szatmárban, Szilágyban, Szolnok-Dobokában, de még másfelé is. (*Rajniss Ferenc: Ez a rendesebbik fele!*) Nagyrészüket magyarul sem tud. Ezeket a legsürgősebben már most el kell távolítani az ország területéről. (*Taps a középén. – Egy hang a középén: Vissza Galíciába! – Maróthy Károly: A többivel együtt!*) Nem kell hangsúlyoznom, hogy a zsidóságot, annak elszaporodását és főleg a kereskedelem és ipar megszállását a nemzetre nézve károsnak találom. Azt is megállapítom azonban, hogy sajnos, az iparban és a kereskedelemben a zsidóság száma és érdekeltisége oly nagy, hogy eltávolításuk most a háborús termelés érdekében csak fokozatosan valósítható meg. (*Ellenmondások a szélsőbaloldalon.*) De feltétlenül megvalósítandó mindenütt, ott és olyan mértékben, ahogyan a termelés sérelme nélkül lehetséges. De mint tavaly kifejtettem, ezt az átállítást lényegében kell végrehajtani, nem külszínben, (*Helyeslés. – Gr. Festetics Domonkos: A kulcspozíciókban!*), az új szakképzett magyar ipar és kereskedelem és nem a stróhmanok javára. (*Élénk helyeslés.*)

T. Ház! A stróhmanokról ma már nem lehet újat mondani, azt azonban szükségesnek tartom leszögezni, hogy nemcsak a stróhmanok jelentenek veszélyt a gazdasági életre és a keresz-

tény társadalomra a zsidókon kívül, (*Gr. Festetics Domonkos: A stróhman nénik is!*), hanem azok az őskeresztények is, akik ha nem is zsidó tőkével dolgoznak, de zsidó szellemben harácsolnak és gazdagodnak. (*Úgy van! Úgy van! – Taps a Ház minden oldalán. – Baky László: Sokan vannak! – Peyer Károly: A hasznót a mérlegből eltüntetik majd! – Gr. Festetics Domonkos közbeszól. – Az elnök csenget.*) A panama akkor is panama marad, ha keresztények követik el és a törvény szigorával kell sújtani azokat, akik a háborus gazdálkodás vámszedői. (*Helyeslés és taps.*)

Zsidó munkaszolgálat.

Helyeslem a honvédelmi miniszter úr bejelentését, hogy nélkülözhetetlen zsidó szakembereket a munkaszolgálatban is a maguk szakmáján keresztül kell hasznosítani s a képzettségükben és munkájukban rejlő értéket nem szabad a munkatáborokban csekély értékű munkával elfecsérelni. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a munkatáborokra nem volna szükség. Ezekbe a táborokba kivétel nélkül össze kell gyűjteni azokat a zsidókat, akik kívánatos, hogy csak fizikai munkájukkal járuljanak hozzá az ország nagy háborus erőfeszítéseéhez. Hogy félreértés ne legyen, még egyszer leszögezem, nem azt kívánjuk, hogy a szellemi munkában felhasználhatókat ne használjuk fel. Tessék őket felhasználni a munkaszolgálat révén is azokon a pontokon, ahol a legnagyobb eredménnyel lehet őket a nemzet érdekében felhasználni. (*Egy hang a szélsőbaloldalon: Majd szabotálni fognak itt is! – Rajniss Ferenc: Bankigazgatók!*) Bankigazgatókban egyenlőre túl nagy hiány nincs. Kisebb dolgokra gondoltam. Talán a legeldugottabb vidéki helyeken az orvosok pótlására és hasonlókra. (*Zaj a szélsőbaloldalon. – Az elnök csenget.*)

A belső front szilárdsága.

T. Ház! Úgy érzem, hogy ezekben az órákban nem hangozhatik el ebben a teremben beszéd, amely ne foglalkozzék a két front kérdésével. Háborúban vagyunk, s míg katonáink éretünk helytállanak távol Oroszországban, addig nekünk minden erőnket, tudásunkat arra kell összpontosítanunk, hogy a külső frontot természetesen kiegészítő belső front szilárd és megdönthetetlen legyen. Mindnyájan tisztában vagyunk ennek rendkívül nagy fontosságával és azzal, hogy a győzelemnek legalább annyira kelléke a szilárd belső front, mint az ütőképes hadsereg. Ennek a belső frontnak fontos tényezője gazdaságpolitikánk, amelyről már szoltam, de ugyancsak rendkívül fontos-

ságú a közszellem és a közhangulat kérdése is. A helyes politika mindaddig a megelőzés politikája. Nekünk tehát ellenállóvá, kiegyensúlyozottá kell tennünk közhangulatunkat. Meg kell erősítenünk tömegeink önbizalmát, hitét, hazafias érzését. (*Helyeslés.*)

A helyes propaganda.

Mindehhez helyes propagandára van szükség, amely ápolja a nemzeti eszményt, erős öntudatot ad, hitet és bizalmat jövőnkben, amely ellensúlyozza az ellenség ellenünk törő mesterkedéseit és közömbösíti a közvéleményünk megbontására törő kísérleteket. Ennek a propagandának tengelyében az öncélú magyar gondolatnak kell állnia, mert csak az edzheti ellenállóvá, kitartóvá a magyar lelkeket. Mindkét fronton egyformán és mindenkinek éreznie kell, hogy a legmagasztosabb eszményért, magyarságáért küzd, ki fegyverrel, ki ekével a kezében.

Mi csak helyeselni tudjuk, hogy a kormány felismerve a propaganda fontosságát, külön minisztert állított ennek élére. Meg vagyok győződve róla, hogy *Antal István* miniszter úr vezetésével (*Éljenezés a középén*) a propaganda igen komoly eredményeket fog elérni. De helyesen mondotta *Antal István*, hogy „a propagandával nem lehet mindent pótolni, helyes intézkedések kell, hogy párhuzamosan történjenek arra, hogy a propaganda célját elérhesse”. (*Úgy van! Úgy van! – Taps a középén.*)

Éppen ezért a magyar élet minden területén a pillanatnyi helyzetadta lehetőségekhez igazodva cselekednünk kell.

Hadigondozás, közellátás.

A közhangulatra hatalmas befolyással bír a hadigondozás és a közellátás kérdése. (*Halljuk! Halljuk!*) Ne feledkezzünk el arról, hogy ma minden családi tüzhelynél, – elsősorban a fronton küzdő férj, gyermek vagy más családtag kérdéséről van szó, – ha a katona családjáról beszélünk. Azokat, akik a legszentebb áldozatot hozzák hazájukért, akik helytállnak értünk is, akik a harcterek szenvedéseit vállalták, azokat és hozzátartozóikat illeti meg elsősorban minden gondoskodás, megértés és szeretet. Örömmel hallottuk a honvédelmi miniszter úr bejelentését, hogy a hadisegélyek felemelése megtörtént. Semmiféle áldozat nem lehet elég nagy, hogy katonáinknak és hozzátartozóiknak ügye a lehető legjobban legyen megoldva. Meggyőződésünk, hogy a hadigondozás állami fel-

adat lévén, azt intézményesen kell megoldani és hogy ebbe a nagy egyetemes nemzeti feladatba a társadalom minden erejének önként bele kell kapcsolódnia. A társadalom itt is az államhatalom első és legfőbb munkatársa és segítsége kell, hogy legyen.

Ami a rokkantkérdést illeti, egészen különösen ki szeretném emelni annak fontosságát, hogy ezeket minél előbb visszavezessük az életbe. Örömmel hallottuk a honvédelmi miniszter úrtól, hogy véleménye szerint hogyan kell megoldani ezt a kérdést, osztjuk a nézetét, azonban ezt a kérdést azonnal meg kell oldani és minden vonalon haladéktalanul gondoskodni kell ennek a munkának megkezdéséről.

T. Ház! A közellátás mértékét és adottságát a termelés, a készletek határozzák meg. A háború érdekében mindenkinek áldozatot kell hoznia, az itthon élőknek természetesen fokozottabb mértékben a lemondásban és nélkülözésben. Azonban a végrehajtás, a közellátás mikéntje határozza meg, hogyan viseli el a tömeg a hiányokat. Az egyenlő elbánás elvének érvényesülése, az igazság érzete kell, hogy a tömegeknél a nélkülözés nyugodt elviselését elérje. Ennek az igazságérzetnek van a legnagyobb szerepe ebben a tekintetben. Ennek kérdésére a kis mezőgazdasági árdrágításoknál már rámutatott *Brauneker* képviselőtársam és helyesen fejtette ki, hogy amíg egyrészt a helyes arány kérdéséről van szó, másrészt, ha megköveteljük a gazdák terményeinek rögzített áron való forgalombahozatalát, akkor intézményesen valóban el is kell látni őket hivatalos áron elsőrendű szükségletet képező ipari cikkekkel. Csak azt szeretném még felemlíteni, – hivatkozva Nagy Ferenc képviselőtársam felszólalására – hogy nemcsak túlságosan általánosítanak néha egyesek a kispapáknál a feketepiacot illetően, hanem elvéve azt a megjegyzést is hallottam, hogy kezd parasztellenes hangulat kialakulni. Tekintettel arra, hogy a nemzet széles alapja a parasztság, ez éppen olyan képtelen mondás, mintha azt mondanók, hogy Magyarországon kezd magyarellenes hangulat kialakulni. (*Helyeslés és taps a középén.*)

A végső győzelemért...

T. Ház! Tudom, hogy háború idején minden erőt a háború megnyerésére kell összpontosítani és mindazok a reformok, amelyek ennek rovására történének, a háború utánra halasztandók. Vannak azonban reformok, amelyeket éppen a háború megnyerése érdekében kell megvalósítani. (*Helyeslés.*)

A fentiekben azokat a kérdéseket vettem fel, amelyek megoldására éppen azért van szükség, hogy a nemzet teljes

erejét vethesse latba a háború érdekében. (*Bajcsy-Zsilinszky Endre: Minden erőt az ország megmentésére!*) Elsősorban a háború megnyerésére, mert veszített háborúval még nemigen mentettek meg országot! (*Zaj. – Elnök csenget.*) A szervezett társadalom céltudatos nemzetnevelése, gazdasági termelésünk fokozása és a mindezt tudatosító egységes közszellem megannyi előfeltétele annak, hogy a háborút úgy a külső, mint a belső fronton megnyerjük. (*Helyeslés és taps a jobboldalon és a középén.*)

T. Ház! Így látja a nagy magyar kérdéseket az erdélyi magyarság (*Egy hang a középén: Jól látja!*) és a győzelem kivívásához a maga részéről azt a törhetetlen hitét és kitartását adja, amelyik az idegen megszállás legnehezebb idejében sem rendült meg a végső győzelemben. A felhatalmazást pártom nevében megadom. (*Hosszantartó taps és helyeslés a jobboldalon és a középén. A szónokot számosan üdvözik.*)